

SZERELEM, HÁZASSÁG, BÜNTETŐJOG – A HÁZASSÁG BÜNTETŐJOGI VÉDELME ÉS DOGMATIKAI ÉRTELMEZÉSI KERETEI *

Kanyuk Petra Ágnes¹

A házasság társadalmunk alapját és egyben „saját létének végokát” képző intézménye,² olyan vitathatatlanul szövevényes jelensége, amely természetéből adódóan sokoldalú vizsgálódásnak ad teret,³ ezer színnel ékeskedő palettája folytán azonban még részleges feltárása is nagy bátorságot igényel attól, ki skálájából merészkedik alkotásba fogni. Jellemzően érzékeny érzelmi töltete folytán különösképpen magában foglalja az akár végzetes kimenetelű konfliktusok lehetőségét, melyek hol lappangva, hol nyíltan a kezdeti időktől végigkövetik ezen együttélési forma minden szakaszát, egészen napjainkig.⁴ Mindezt mi sem szemlélteti érzékletesebben annál, minthogy már az állati társadalmakban jelentkező, a vizsgált intézmény eredetét jelentő első „valódi”, tulajdonképpen házassági formában élő madárfajok esetében is számot vehetünk a nézeteltérésekkel. A kötelék ugyanis már ezen, kezdetleges alakjában, majdhogynem szükségszerűen maga után vonta annak klasszikus, „komplementernek” nevezhető deliktumát, a házasságtörést: melyet hol a sértett fél oldalán fellépő közösség bosszúja torolt meg, hol a hím fizetett életével megbocsátó magatartásáért a csalfa nőstény és szeretője csőre által...⁵

Ennek fényében jelen tanulmány azt vizsgálja, hogy a büntetőjog – amely, ahogyan azt a téma kiemelkedő kutatói alakja, Vámbéry Rusztem megjegyzi,

---

* DOI 10.21867/KJK/2025.4.1.

¹ Dr. Kanyuk Petra Ágnes, adjunktus, Debreceni Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar
A KULTURÁLIS ÉS INNOVÁCIÓS MINISZTERIUM ÚNKP-23-4 KÓDSZÁMÚ ÚJ NEMZETI KIVÁLÓSÁGI
PROGRAMJÁNAK A NEMZETI KUTATÁSI, FEJLESZTÉSI ÉS INNOVÁCIÓS ALAPBÓL FINANSZÍROZOTT
SZAKMAI TÁMOGATÁSÁVAL KÉSZÜLT.

Új Nemzeti
Kiválóság Program

KULTURÁLIS ÉS INNOVÁCIÓS
MINISZTERIUM

² Vámbéry Rusztem (1901a): *A házasság védelme a büntetőjogban*. Budapest, Politzer Zsigmond és fia kiadása, 3.

³ Móra Mihály (1964): Nizsalovszky Endre: *A család jogi rendjének alapjai*. Magyar Tudomány. 71. évf., 2. sz., 128.

⁴ Merényi Kálmán (1990): A család (házasság) büntetőjogi védelmének kezdeti kialakulása a különböző jogrendszerekben. *Jogtudományi Közöny*. 45. évf., 6. sz., 197.

⁵ Vámbéry Rusztem (1901a): i. m. 8.; Lombroso, César (1895): *L'homme criminel: Étude anthropologique et psychiatrique*. Tome premier avec figures dans le texte (traduite sur la 5e édition italienne). Paris, Ancienne Librairie Germer Baillière et Cie, 16., 30–31.

„nem a szerelmet védi”⁶ – hogyan igyekezett a történelem során megóvni a házasság intézményét, bemutatva a változó dinamikát és az alapvető mozgatóerőket, amelyek meghatározzák ezt a hosszan tartó kapcsolatot a jog és az érzelmek között.

Bevezetés

A jelen *tanulmány célja*, hogy megvizsgálja a házasság büntetőjogi védelmével kapcsolatos történeti és jelenkorunkat mozgató kérdéseket, különös tekintettel annak változó jellegére. A feladata az, hogy bemutassa a házasság és a büntetőjog közötti folyamatos interakciót, és rávilágítson ennek a kapcsolatnak a lényegére és változó dinamikájára.

A kifejtés a házasság büntetőjogi védelméről szóló tudományos és doktrinális kutatások *történeti áttekintésével* kezdődik, amely a kapcsolat mélyen gyökerező és egyben folyamatosan változó jellegét illusztrálja. Ezt követi annak felvázolása, hogy egy ilyen gazdag és kivételesen színes *történeti múlttal*, valamint számtalan téren értelmezhető – így a teljesség igénye nélkül: erkölcsi, azon belül is pedig kiemelten nemi erkölcsi, továbbá vallási, egyházi, idővel polgári jogi, ezenfelül alkotmányjogi – *beágyazottsággal* rendelkező, mi több, európai uniós és nemzetközi jogi *kihívásokkal* is szembesülő intézményhez, amely ennyire érzékeny a társadalmi és kulturális változásokra, az emberi kapcsolatok átalakulására, hogyan képes viszonyulni a büntetőjog, amely „maga” is nagy horderejű változásokon ment – ahogyan megy jelenleg is – keresztül. Ennek vizsgálatában tehát esszenciálisnak bizonyult a *történeti fejlődés feldolgozása*, ezen perspektívából vált ugyanis lehetővé, hogy *azonosítsuk azon elemeket*, amelyekre tekintettel meghatározható a *büntetőjogi védelem dinamikája*.

Ezen kérdéskör feltárásának az az elsődleges célja, hogy a lehetőségek szerint rövid foglalatát adja a védelem fejlődésének valamennyi, megjelölt korszakban, közel *azonos kérdésfelvetések* köré szervezve vizsgálva a védelem alakulását, kiemelve egyrészt a házasság büntetőjogi védelmét illetően a korszakban releváns kérdéseket, mint *alakító tényezőket*, másrészt a védelem *konkrét megnyilvánulásait*. Utóbbit szintén megbontottuk a védelmi háló *kontúrjainak* és a *további színfoltoknak* a felvázolására, amelyet a vizsgált büntetőjogi védelem *szorosabb értelemben vett megnyilvánulásai* követtek. Az alakító tényezők ismertetése mentén lehetőségünk nyílt a szűkebb értelemben vett büntetőjogon kívüli, azonban a védelem jellegét alapvetően meghatározó tényezők beépítésére.

---

⁶ Vámbéry Rusztem (1901b): A házasságtörés büntetése és a házasság védelme. *Huszdik Század*. 2. évf., 4. sz., 333.

A tanulmány felvezető gondolataiban felvetetteket figyelembe véve, a jelen kutatás a büntetőjogi védelem jelenkori kérdéseit vizsgálja, a Vámbéry korszakát meghatározó kérdésektől egészen a házasság büntetőjogi védelmével kapcsolatos jelenlegi helyzet és kihívások értékelésére is kitérve. A kutatás fő eredménye a téma időtlen természetének a feltárása – amely minden korszakban tükrözi azt a társadalmat, amelyben annak gyökerei megtalálhatók.

1. A házasság büntetőjogi védelme

1.1. A téma tudományos kutatásának rövid történeti áttekintése

A jelen tanulmány bevezető részének tartalmát figyelembe véve, természetszerűnek tűnhet, hogy a házasság köré a társadalmi öntudat ébredésének első jeleivel már formálódni kezdő védelmi erőrendszerben *elsőként épült fel a büntetőjog bástyája*,⁷ amely a társadalom alapsejtjének oltalma érdekében a különböző népek és korszakok tekintetében kétségek nélkül változatos megoldásokkal állt elő a vonatkozó deliktumok megtorlása kapcsán, kreativitásának mértékével még a felvilágosodás koráig mindenhol és mindenkor általánosnak tekinthető kegyetlenség átlagos fokait is felülmúlva,⁸ a büntetőjogi értékelés pedig még az intézmény idővel megszilárduló magánjogi jellege mellett is domináns maradt.

Minderre tekintettel még inkább okot ad a meglepetésre, hogy a *házasság büntetőjogi védelmének* – noha maga az intézmény az emberiség vizsgálódásának a tudományban évezredes, roppantmód kiterjedt tárgya⁹ – a külföldi irodalomban éppoly *kevéssé akadt kutatója*, mint a magyarban. Az utóbbi vonatkozásában ki kell emelnünk a már hivatkozott *Vámbéry Rusztem* alakját, akinek 1901-ben született, „*A házasság védelme a büntetőjogban*” címet viselő műve a mai napig az egyetlen monografikus feldolgozás a témában.¹⁰ A mára tisztán jogtörténeti alkotás pedig szintén csak részleges, az ugyanis az első, kizárólag a házasságtöréssel foglalkozó kötete a háromrészesre tervezett, ám fel nem fedett okokból nem folytatott munkának. Mi több, a mű az alkotó beszámolója szerint már eredetileg is többre, illetve másra: a *büntető- és magánjogi védelem elválasztó vonalainak megjelölésére* lett volna hivatott. A feladat – többek között a kitűzött munkához szükséges magánjogi tanulmányok nagy mennyisége okozta – időigényességét felfedezve azonban, Vámbéry már a

⁷ Buday Dezső (1902): *A házasság társadalmi védelme. Vezérlő eszmék a házasság büntetőjogi, szociálpolitikai és etikai védelmében*. Budapest, Politzer Zsigmond kiadása, 6.

⁸ Vámbéry Rusztem (1901a): i. m. 430.

⁹ Buday Dezső (1903): A legújabbkori társasági etikáról. Nyilvános felolvasó ülés 1902. december 21-én. *Magyar Filozófiai Társaság közleményei*, 6. füzet, 12–28.

¹⁰ Ezzel ellentétben kisebb lélegzetvételű, szintén jogtörténeti feldolgozásokkal találkozhatunk *Merényi Kálmán* műveiben.

kidolgozás kezdetén úgy döntött, hogy a valamennyi magánjogi érdek oltalmát felőlelni szándékolt munkájának „hajótöréséből” a házasság védelmére vonatkozó részt tartja megmentésre érdemesnek.¹¹

1.2. A házasság és a büntetőjog kapcsolatának vizsgálata

A házasság és a büntetőjog kapcsolatát illetően érdemes megjegyezni, hogy e kapcsolat elemzésével csak kevés tanulmány foglalkozik, ezen vonatkozásban nem, illetve csupán egy-egy, érintőleges kérdésben találkozhatunk a témában elemzésekkel. E tekintetben, egyrészt a különös színfoltokat jelentő kriminológiai tárgyú tanulmányok közül kiemelhetjük a házasság bűnözéstől való visszatartó szerepéről,¹² ehhez képest az élettársi kapcsolatok ilyen téren kevésbé meghatározó, illetve legalábbis összetettebb eredménnyel bíró befolyásáról¹³ és a házassággal „szerzett”, bűnözői múlttal bíró rokonoknak a pozitív eredményeket csökkentő hatásukról,¹⁴ valamint a házások körében a visszaesők alacsonyabb arányáról¹⁵ értekező kutatások eredményeit. Mindemellett pedig, nem maradhat említés nélkül, hogy természetesen jó számmal születtek a házasságot, illetve kifejezetten a családot érintő bűncselekményeket – ahogyan például a kapcsolati erőszak, vagy a zaklatás deliktumait – vizsgáló tanulmányok, anélkül azonban, hogy azokban a házasság köteleke, illetve a házasság és a büntetőjog dinamikája kiemelt szerepet kapott volna. Ahol azonban a viták terepét és ilyen értelemben az időszerűség eredőjét kétségek nélkül fellelhetjük témánkat illetően, az maga a házasság intézményének jelentéseit és határait érintő szintér.¹⁶

A statikusként eddig sem jellemezhető intézmény ugyanis, a XXI. század elején, globális szinten értelmezve, történetének egyik legnagyobb átalakulása előtt áll, egyszerre hordozva magán a „szellemi, illetve jogi szövetség”, a „személyes elkötelezettség”, a „civilizáció oszlopa”, mindemellett pedig a „haldokló intézmény”, a „nemek közötti egyenlőtlenség” és a „szexuális szabályozottság tere” ellentétes előjelű címkéit.¹⁷ A kulturális-társadalmi

¹¹ Vámbéry Ruzstem (1901a): i. m. Előszó

¹² Lyngstad, Torkild Hovde – Skardhamar, Torbjørn (2010): Does Research on Marriage and Crime Have Policy Implications? *European Journal of Criminology*. Vol. 7., No. 3., pp. 235–238.

¹³ Gottlieb, Aaron – Sugie, Naomi F. (2019): Marriage, Cohabitation, and Crime: Differentiating Associations by Partnership Stage. *Justice Quarterly*. Vol. 36., No. 3., pp. 503–531.

¹⁴ Andersen, Lars Højsgaard (2017): Marriage, In-Laws, and Crime: The Case of Delinquent Brothers-In-Law. *Criminology*. Vol. 55., No. 2., pp. 438–464.

¹⁵ Kendler, Kenneth – Lönn, Larsson Sara – Sundquist, Jan – Sundquist, Kristina (2017): The Role of Marriage in Criminal Recidivism: A Longitudinal and Co-Relative Analysis. *Epidemiology and Psychiatric Sciences*. Vol. 26., No. 6., pp. 655–663.

¹⁶ Hull, Kathleen E. (2006): *Same-Sex Marriage: The Cultural Politics of Love and Law*. Cambridge, Cambridge University Press, p. 1.

¹⁷ Ua.

felfogásban érvényesülő változások¹⁸ és bővülő kihívások közepette ugyanakkor számunkra még nagyobb jelentőséggel bír, hogy a házasság ezen fejlődését folyamatosan lekövető jogi szabályozás tekintetében milyen irányú átalakulást figyelhetünk meg, hogyan „jelzik” igényüket az egyes partnerkapcsolatok a házasság jogállásának rangjára, amely folyamatokat illetően alappal merülhet fel a kérdés: mindezt az intézmény evolúciójának újabb állomásaként, avagy egy halaszthatatlan orvoslásra szoruló krízisként azonosíthatjuk?¹⁹

A házasság büntetőjogi védelmét illető kutatási hatóságának a fent felvázoltak szerinti, *Vámbéry* szavaival élve, „hajótörés”-ként jellemezhető alakulásának elkerülése érdekében tett erőfeszítések melletti megvonásának igyekezetében elérkezünk azon közelebbi kérdéseinkhez is, miszerint mi szolgálhat ilyenképpen a kutatásunk *kiindulópontjaként* és ezzel összefüggésben, hogyan érdemes a büntetőjog által értékelt tényezők körében *szelekciót* végezni. Mindenekelőtt le kell fektetnünk azon *alapvetésünket*, miszerint a *házasság és a büntetőjog* mindenkor *kapcsolódását* két fő tényező függvényében határozhatjuk meg: az egyik a büntetőjogot, a másik pedig a házasságot illető, uralkodó felfogás, kiegészítve ezek megfelelő erkölcsi tartalmával.²⁰ Az utóbbi összetevő pedig nemcsak a büntetőjog viszonylatában foglal el kiemelt helyet – tekintettel arra, hogy az mutatja meg a jogágak közül leginkább a jogi és erkölcsi normák közös „gyökerűségét”²¹ –, hanem kiváltképp a házasság kapcsán is, melynek jellege folytán, az ellene irányuló deliktumok megítélését eredendően az erkölcsi normák határozták meg.²²

A házasság azonban, ahogyan az a fentebbiekben már némely elemében említésre is került, a társadalomban roppantmód összetett funkciókat tölt be, ennek megfelelően pedig számos jogág tartalmaz tekintetében szabályozó, védő rendelkezéseket.²³ Miközben, ahogyan arra már szintén utalás történt, leszögezhetjük, hogy a házasság, illetve az azzal jellemzően összefonódó család, erős érzelmi alapokkal bír.²⁴ Minderre tekintettel, a büntetőjog feladata, hogy az irányadó erkölcsi felfogás által meghatározott funkciókat megvizsgálva eldöntse, hogy azok közül melyek kapcsán szükséges, illetve lehetséges fellépnie, melyet illetően lehetetlen az egyes tényezőket a történeti koroktól

¹⁸ Wardle, Lynn D. (2006): What is Marriage. *Whittier Journal of Child and Family Advocacy*. Vol. 6., No. 1., p. 54.

¹⁹ Lenkovics Barnabás (2022): A visszalépés tilalma. *Acta Humana*. 10. évf., 2. sz., 35–36.

²⁰ Szabó András (1973): La protection pénale de la famille et de la jeunesse. *Acta Juridica Academiae Scientiarum Hungaricae*. No. 1–2., p. 89.

²¹ Irk Albert (1991): A büntetés fogalma. 1926. In: Irk Ferenc (szerk.): *Irk Albert emlékkötet*. Budapest: Magyar Kriminológiai Társaság, 31.

²² Merényi Kálmán (1990): i. m. 197.

²³ Szabó András (1973): i. m. 92.

²⁴ Lenkovics Barnabás (2022): i. m. 40.; Frivaldszky János (2018): A házasság és a család jogfilozófiai szempontból. In: Balásházy Imre – Major Gyöngyi – Farkas Péter (szerk.): *Boldogabb családokért és ifjúságért*. 1. kötet. Budapest: L'Harmattan, 209.

függetlenül értékelnünk. A házasság büntetőjogi védelmének, ezen fenti, rendkívül általános szinten maradó képlet által is alátámasztottan, nem lehetséges tehát egy „helyes”, vagy legalábbis elemeiben „teljes” meghatározása. Komponenseinek változó tartalma folytán ugyanis tipikusan olyan témát jelent, mely a büntetőjogi megoldások „viszonylagosságára” mutat rá.²⁵

2. A büntetőjogi védelem dinamikájának felvázolása

2.1. A Csemegi-kódex kora²⁶

A fentiek szerint kialakított struktúrában végigkövethetjük, ahogyan a *Csemegi-kódex korában*, a nemi és a házasságot érintő bűncselekmények történetének alakulását hagyományosan összefonó szemlélet megtörni látszik, mi több, a házasság elleni deliktumoknak egyenesen önálló tárgyalását is szorgalmazzák, mely folyamatnak nagy löketet ad a házasságkép kapcsán beálló szemléletváltás, amely mentén az immár egy jogintézménnyé emelt viszonyt jelent. Mindezen újdonság „hevéletében”, egy rendkívül kiterjedt, ám szétszabdalt szabályozás kontúrjaival találkozhatunk, a büntetőkódex pedig ezen túl is számos ponton értékeli még kifejezetten a házasságot, a házasság állapotot, illetve a házasságkötést. Ilyen módon a házasság védelme „találkozik” a személyes szabadság megsértésével, a szemérem, a vagyon, valamint az élet elleni bűncselekményekkel is. A védelmi háló főbb elemeit ezen korszakban a házasságtörés, a kettős házasság, a házassági viszony törvényes keletkezésére vonatkozó deliktumok és normák, valamint a házasság elleni izgatás törvényi tényállása jelenítik meg.

2.2. Az ún. „szocialista” Btk.-tól²⁷ a hatályos büntető kódexig²⁸ terjedő korszak

Az ún. „szocialista” Btk.-tól a hatályos szabályozásig terjedő időszakot már a Csemegi-kódextól merőben eltérő jellegű védelmi arculat jellemzi, noha érdemes megjegyeznünk, hogy a Kódex korában is hallhatóak voltak a kiterjedt védelmet kritikai élellettel illető hangok. A változás elvetett magvai tehát kikelni látszanak az 1961. évi Btk. kapcsán, amelyet, mint alakító tényezők, áthatnak a

---

²⁵ Masset, Adrien (2009): Mariage et union libre: quelle égalité en droit pénal? In: Beernaert, Marie-Anne (ed.): *Liber Amicorum Henri-D. Bosly. Loyauté, justice et vérité*. Bruxelles: La Charte, p. 230.

²⁶ 1878. évi V. törvények a magyar büntetőtörvénykönyv a bűntettekről és vétségekről. (A továbbiakban: Csemegi-kódex, valamint a Kódex megnevezésekkel.)

²⁷ 1961. évi V. törvény a Magyar Népköztársaság Büntető Törvénykönyvéről. (A továbbiakban: 1961. évi Btk.)

²⁸ 2012. évi C. törvény a Büntető Törvénykönyvről.

házasság intézményét és a családi viszonyokat érő kihívások, a büntetőjog társadalmi szerepét illető felfogás átalakulása, az alkotmányos védelem megjelenése. Mindez pedig valamennyi, további szinten együtt jár a dekriminalizációs folyamatokkal, melyeknek eredményeképpen a védelmi hálón túli színfoltok is a nemi erkölcs elleni erőszakos deliktumok körére szűkülnek, a házasság büntetőjogi védelmének konkrét megnyilvánulásaként pedig csak a Csemegi-kódexhez mérten jóval szűkebb formában kriminalizált kettős házasság deliktumát azonosíthatjuk.

Az 1978. évi Btk.²⁹ kapcsán a házasság intézményét és a családi viszonyokat illetően begyűrűzött jelenségekkel, a házasság változó és egyben erősödő alkotmányos védelmével, valamint egy átalakult büntetőjogi szemlélettel számolhatunk, amely mellett, noha a védelmi hálónak a további színfoltja immár az erőszakos közösülés és a szemérem elleni erőszak büntetetei tekintetében is „eltűnik” – megszűnik a passzív alanyok tekintetében a házassági életközösségre vonatkozó utalás –, a kettős házasság deliktuma változatlan formában képviseli a védelem büntetőjogi megnyilvánulását.

Hatályos büntető törvénykönyvünket illetően, az alakító tényezők körében, az aktuális kihívások mellett kiemelésre kerül a házasság intézménye kapcsán a büntetőjognak a családjoggal való kooperatív dinamikája, a családon belüli erőszakkal szembeni fellépés igénye és a családi kapcsolatok fogalmának változásai, a házasságkötések pozitív irányba forduló hazai statisztikái, valamint a kiemelt alkotmányos védelem kérdése.

3. Felmerülő kérdések és perspektívák

A jelen tanulmány felvezető gondolataiban felhívott gondolatra reflektálva, jogosan merül fel a kérdés: mégis mit véd a büntetőjog a házasság tekintetében? Vámbéry ugyanis – a hivatkozott gondolatrészlet szerzőjeként – a mellett foglal állást, hogy a büntetőjog a szerelem helyett a *házasság erkölcsét* teszi meg védelmének tárgyaként,³⁰ ezzel pedig egyben meg is vonja a büntetőjognak a házasság védelmében megnyilvánuló küldetésének végső határát. Elképzelése szerint kellő erkölcsi érettségi fokon³¹ ugyanis a *társadalom* közfelfogása – mint a büntetőtörvénynél hatályosabb tényező – el fogja ítélni azt, aki a házasság erkölcsiségét nem tiszteli, az *egyénnek* pedig a társadalom rendjét veszélyeztető vágyak felett lesz teljesebb mértékben megnyilvánuló önkorlátozó ereje, ekkor pedig a büntetőjog befejezheti működését.

A fejlettebb viszonyokkal kecsegtető jövő iránti, szenvedélyes bizalom – mely Vámbéry korának egyébként is sajátja – azonban mégsem teszi lehetővé,

²⁹ 1978. évi IV. törvény a Büntető Törvénykönyvről.

³⁰ Vámbéry Ruzstem (1901a): i. m. 471.; Vámbéry Ruzstem (1901b): i. m. 333.

³¹ Vámbéry Ruzstem (1901b): i. m. 329.

hogy a felvázolt védelmet igazán elhatároljuk a szerelem regényes tárgyától, sőt, mi több, az éppen Vámbéry gondolatvilágában, a házasság esszenciális elemének mutatkozik és majdhogya ellentétet képez az alcímben közölt gondolattal: a „*szerlem szentségét*” önmagában olyan erőként festi le, mely a házasságot egyedüli többletként megkülönbözteti az egyéb szerződésektől, és amelyet még a forma szentsége sem pótolhat, továbbá a büntetőjognak a házasságot körülvevő védelmi erőrendszerből való, fentebb megpendített kivonulása is akkor történhet meg, „*midőn a szerelem a házasság, a házasság pedig a szerelem szükségképpeni feltétele lesz...*”.³²

Vámbérynek a jelen értekezés kiindulópontjául választott korát meghaladva, a XX. századnak a jelenkorunkhoz egyre közelebb eső évtizedeiben, mi több, egyenesen a XXI. századba érve sem mondhatjuk azonban, hogy a vágyott és felvázolt erkölcsi fölény, valamint a szerelem teljességével szembesülnénk, mely idilli állapotban a büntetőjog – illetve a választott tárgykörnek a kutatására vállalkozó – a jogtörténeti zivatarokat követően, megkönnyebbülten vonulhatna ki a házasságot illető védelem köréből... Amellett ugyanis, hogy a házasságnak a megragadása korunkban sem lett könnyebb feladat – mi több, az átfogó fogalom megalkotásának lehetetlen voltát még a „hazai közegben” mozgó polgári jog is elismerte,³³ az alapvetően a társadalmunk fejlődésében gyökerező változások folytán azt mondhatjuk, hogy a *házasság büntetőjogi védelme vizsgálatának lehetőségei, átalakulásukban sem csappantak meg.*

A változást indukáló, egymással összefüggő tényezők sorából kiemelhetjük a *házastársak viszonyának* átalakulását, akik immár a szó széles értelmében véve egyenjogúak, a nemi önrendelkezésüket a házasság kötelékén belül is őrzik, ilyen módon a büntetőjog szemszögéből is, egyaránt válhatnak az egyes, releváns bűncselekmények elkövetőivé és sértettjeivé egyaránt. A büntetőjog ráadásul egyre inkább átpozicionálja magát az erkölcsi viszonyokkal leginkább érzékeny érintkezéseiben, így lemond a házasság erkölcsi tartalmának meghatározásáról is, a bekövetkező változásoknak a lekövetésére szorítkozva.

Ezen változások körében pedig kardinális jelentőséggel bír, hogy a partnerkapcsolatok megjelenésével és térhódításával a büntetőjogi védelem is a relativizálódás útjára lép, az ugyanis immár nem korlátozódik a formálisan egyházi, majd történeti alakulásában kötelezően állami hivatalnok előtt kötött, fejlődésében számtalan tényező által meghatározott vonalon mozgó házasságra. Mindennek megfelelően a házasságot illetően a büntetőjogi védelemnek az

---

³² Vámbéry Ruzstem (1928): A házasság, mint egérfogó. *Századunk. Társadalomtudományi Szemle.* 3. évf., 3. sz., 636.

³³ Szeibert Orsolya (2014): *A családjogi harmonizáció kérdései és lehetőségei Európában: a házasság, házasságon kívüli partnerkapcsolatok, szülői státusz, közös szülői felelősség és kapcsolattartás területein.* Budapest, HVG-ORAC, 33.

átalakulásával vegyes visszavonulását nyugtázva, kijelenthetjük, hogy az mégsem ér nyugvópontjára.

***

A tanulmány záró gondolatsorához érvén, úgy vélem, hogy a házasság büntetőjogi védelmének feltárása, a vizsgálat középpontjában álló kötelék gondolköréhez hűen, egyszerre „*valami régi, valami kölcsön, valami kék, valami új*” is a büntetőjogi tárgyú kutatásokat illetően.³⁴

Az ugyanis egy örökérvényű és ezzel együtt *folyton megújuló* témát jelent, mely feldolgozásának izgalmát épp úgy növeli *hiánypótló* jellege, mint a *magánjoggal való természetszerű érintkezése és folytonos változása*, tekintettel arra, hogy a szabályozás kiindulópontjaként, a mindenkoron a fennálló társadalom rendjét védeni hivatott büntetőjog rendeltetésénél fogva, a *házasság* abban az alakjában és azzal a tartalmával kell hogy szolgáljon, amelyben és amellyel azt az adott társadalomban a *jog* elismeri és szabályozza.³⁵

Források jegyzéke:

- Andersen, Lars Højsgaard (2017): Marriage, In-Laws, and Crime: The Case of Delinquent Brothers-In-Law. *Criminology*. Vol. 55., No. 2., pp. 438–464.
- Buday Dezső (1902): *A házasság társadalmi védelme. Vezérlő eszmék a házasság büntetőjogi, szociálpolitikai és etikai védelmében*. Budapest, Politzer Zsigmond kiadása.
- Buday Dezső (1903): A legujabbkori társasági etikáról. Nyilvános felolvasó ülés 1902. december 21-én. *Magyar Filozófiai Társaság közleményei*, 6. füzet, 12–28.
- Frivaldszky János (2018): A házasság és a család jogfilozófiai szempontból. In: Balásházy Imre – Major Gyöngyi – Farkas Péter (szerk.): *Boldogabb családokért és ifjúságért*. 1. kötet. Budapest: L'Harmattan, 165–216.

---

³⁴ Az érzékletes metafora szakirodalmi felhívásával a resztoratív igazságszolgáltatás kapcsán találkozhatunk, ld.: Görgényi Ilona (2017): A resztoratív igazságszolgáltatás. In: Farkas Ákos (szerk.): *Fejezetek az európai büntetőjogból*. Miskolc: Bíbor Kiadó, 137.; hivatkozva a következő tanulmányra: Morris, Allison – Gelsthorpe, Loraine (2000): Something Old, Something Borrowed, Something Blue but Something New? A Comment on the Prospects for Restorative Justice under the Crime and Disorder Act 1998. *Criminal Law Review*. No. 2., p. 18.

³⁵ Vámbéry Rusztem (1901a): i. m. 466.

- Gottlieb, Aaron – Sugie, Naomi F. (2019): Marriage, Cohabitation, and Crime: Differentiating Associations by Partnership Stage. *Justice Quarterly*. Vol. 36., No. 3., pp. 503–531.
- Görgényi Ilona (2017): A resztoratív igazságszolgáltatás. In: Farkas Ákos (szerk.): *Fejezetek az európai büntetőjogból*. Miskolc: Bíbor Kiadó, 137–150.
- Hull, Kathleen E. (2006): *Same-Sex Marriage: The Cultural Politics of Love and Law*. Cambridge, Cambridge University Press.
- Irk Albert (1991): A büntetés fogalma. 1926. In: Irk Ferenc (szerk.): *Irk Albert emlékkötet*. Budapest: Magyar Kriminológiai Társaság, 31–38.
- Kendler, Kenneth – Lönn, Larsson Sara – Sundquist, Jan – Sundquist, Kristina (2017): The Role of Marriage in Criminal Recidivism: A Longitudinal and Co-Relative Analysis. *Epidemiology and Psychiatric Sciences*. Vol. 26., No. 6., pp. 655–663.
- Lenkovics Barnabás (2022): A visszalépés tilalma. *Acta Humana*. 10. évf., 2. sz., 27–44.
- Lombroso, César (1895): *L’homme criminel: Étude anthropologique et psychiatrique. Tome premier avec figures dans le texte (traduite sur la 5e édition italienne)*. Paris, Ancienne Librairie Germer Baillière et Cie.
- Lyngstad, Torkild Hovde – Skardhamar, Torbjørn (2010): Does Research on Marriage and Crime Have Policy Implications? *European Journal of Criminology*. Vol. 7., No. 3., pp. 235–238.
- Masset, Adrien (2009): Mariage et union libre: quelle égalité en droit pénal? In: Beernaert, Marie-Anne (ed.): *Liber Amicorum Henri-D. Bosly. Loyauté, justice et vérité*. Bruxelles: La Charte, pp. 229–237.
- Merényi Kálmán (1990): A család (házasság) büntetőjogi védelmének kezdeti kialakulása a különböző jogrendszerekben. *Jogtudományi Közlöny*. 45. évf., 6. sz., 196–203.
- Móra Mihály (1964): Nizsalovszky Endre: *A család jogi rendjének alapjai*. *Magyar Tudomány*. 71. évf., 2. sz., 128–130.
- Morris, Allison – Gelsthorpe, Lorraine (2000): Something Old, Something Borrowed, Something Blue but Something New? A Comment on the Prospects for Restorative Justice under the Crime and Disorder Act 1998. *Criminal Law Review*. No. 2., pp. 18–30.
- Szabó András (1973): La protection pénale de la famille et de la jeunesse. *Acta Juridica Academiae Scientiarum Hungaricae*. No. 1–2., pp. 89–104.
- Szeibert Orsolya (2014): *A családjogi harmonizáció kérdései és lehetőségei Európában: a házasság, házasságon kívüli*

- partnerkapcsolatok, szülői státusz, közös szülői felelősség és kapcsolattartás területein.* Budapest, HVG-ORAC.
- Vámbéry Ruzstem (1901a): *A házasság védelme a büntetőjogban.* Budapest, Politzer Zsigmond és fia kiadása.
  - Vámbéry Ruzstem (1901b): A házasságtörés büntetése és a házasság védelme. *Huszedik Század.* 2. évf., 4. sz., 319–333.
  - Vámbéry Ruzstem (1928): A házasság, mint egérfogó. *Századunk. Társadalomtudományi Szemle.* 3. évf., 3. sz., 634–636.
  - Wardle, Lynn D. (2006): What is Marriage. *Whittier Journal of Child and Family Advocacy.* Vol. 6., No. 1., pp. 53–106.
  - 1878. évi V. törvénycikk a magyar büntetőtörvénykönyv a büntettekről és vétségekről
  - 1961. évi V. törvény a Magyar Népköztársaság Büntető Törvénykönyvéről
  - 1978. évi IV. törvény a Büntető Törvénykönyvről
  - 2012. évi C. törvény a Büntető Törvénykönyvről